

ČO NOVÉ PRINESIE DO PRAXE HISTORICKY PRVÝ ZÁKON O CHRÁNENÝCH VODOHOSPODÁRSKÝCH OBLASTIACH ZNÁMY AKO LEX ŽITNÝ OSTROV?

Monika OFFERTÁLEROVÁ

WHAT NEWs WILL BRING INTO PRACTISE HISTORICALLY FIRST ACT ON PROTECTED AREAS OF WATER RESOURCES KNOWN AS LEX ŽITNÝ OSTROV?

Sustainability - Environment - Safety '2018

ABSTRAKT

Predkladaný príspevok oboznamuje čitateľa s historicky prvým zákonom Slovenskej republiky, ktorý sa zameriava na chránené oblasti prirodzenej akumulácie vôd, tzv. vodohospodárske oblasti. Vodohospodárske oblasti predstavujú naše najvzácnejšie zásobárne podzemných vôd. Na Slovensku v súčasnosti máme vyhlásených 10 chránených vodohospodárskych oblastí. Nový zákon sa týka všetkých oblastí, avšak prioritný akcent kladie na chránení vodohospodársku oblasť Žitný ostrov. Táto oblasť predstavuje najväčšiu prirodzenú zásobáreň podzemnej vody, nielen na Slovensku, ale aj v strednej Európe. Nový zákon o chránených vodohospodárskych oblastiach z dielne Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky je mediálne známy aj pod označením Lex Žitný ostrov.

Kľúčové slová: Zákon, Lex Žitný ostrov, Chránená vodohospodárska oblasť, podzemné vody, povrchové vody, účinná ochrana vody, kvalita pitnej vody, Ministerstvo životného prostredia, Inšpekcia životného prostredia ...

ABSTRACT

The submitted paper informs the reader with the historically first act of the Slovak Republic, which focuses on protected areas of natural water accumulation, water management areas. Water management areas are our most precious groundwater reserves. In Slovakia, we currently have 10 protected water management areas. The new act applies to all areas, but the priority emphasis is placed on the protected water area of the Žitný ostrov. This protected area of water resources represents the largest natural reservoir of groundwater, not only in Slovakia but also in Central Europe. The new Act on Protected Water Management Areas of the Ministry of the Environment of the Slovak Republic is also known as Lex Žitný ostrov.

Key words: Act, Lex Žitný ostrov, Protected Area of Water Resources, Groundwater, Surface Water, Effective Water Protection, Drinking Water Quality, Ministry of Environment, Environmental Inspection ...

ÚVOD

Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky vypracovalo nový zákon o chránených oblastiach prirodzenej akumulácie vôd. Verejnosť ho pozná najmä pod označením „Lex Žitný ostrov“. Pomenovanie dostal po najvýznamnejšej vodohospodárskej oblasti prirodzenej akumulácie

vôd – Žitnom ostrove. Lex Žitný ostrov alebo zákon o chránených oblastiach prirodzenej akumulácie vôd je historicky prvý zákon, ktorý sa nadrezortne zameriava na ochranu našich najvzácnejších zásobárňí podzemných ako aj povrchových vôd, nachádzajúcich sa v chránených vodohospodárskych oblastiach.

CHRÁNENÁ VODOHOSPODÁRSKA OBLASŤ

Chránená vodohospodárska oblasť (ďalej len: CHVO) je v zákone definovaná ako vymedzené významné územie prirodzenej akumulácie povrchových vôd a podzemných vôd, na ktorom sa prirodzeným spôsobom tvoria a obnovujú zásoby povrchových vôd a podzemných vôd [1].

Na Slovensku máme v súčasnosti vyhlásených 10 chránených vodohospodárskych oblastí:

1. Žitný ostrov - oblasť Žitný ostrov bola za CHVO vyhlásená v roku 1978 nariadením vlády Slovenskej socialistickej republiky č. 46/1978 Zb. Na území Žitného ostrova sa nachádzajú zásoby podzemnej vody európskeho významu!

V roku 1987 bolo nariadením vlády Slovenskej socialistickej republiky č. 13/1987 Zb. vyhlásených ďalších 9 CHVO, ktoré platia dodnes:

2. Strážovské vrchy,
3. Beskydy a Javorníky,
4. Veľká Fatra,
5. Nízke Tatry (západná a východná časť),
6. Horné povodie Ipľa, Rimavice a Slatiny,
7. Muránska planina,
8. Horné povodie rieky Hnilca,
9. Slovenský kras (podoblasť Plešivská planina a planina Horného vrchu),
10. Vihorlat.

Zákon platí pre všetky uvedené oblasti, teda nielen pre oblasť Žitného ostrova, hoci prioritne dôraz kladie najmä na túto oblasť. Cieľom nového zákona je komplexná úprava podmienok na zabezpečenie efektívnej ochrany vôd prirodzene sa vyskytujúcich na území CHVO. Prioritou zákona je zabezpečiť všestrannú ochranu povrchových a podzemných vôd v týchto oblastiach a chrániť podmienky ich tvorby, výskytu, prirodzenej akumulácie a obnovy ich zásob.

VÝKLAD JEDNOTLIVÝCH USTANOVENÍ ZÁKONA LEX ŽITNÝ OSTROV

Zákon ustanovuje *jednotný postup* ústredných orgánov štátnej správy a inštitúcií kompetenčne zameraných na zabezpečenie efektívnej ochrany vôd prirodzene sa vyskytujúcich na územiach chránených vodohospodárskych oblastí Slovenskej republiky, v ktorých sa nachádzajú najväčšie zásoby podzemných vôd.

Zákon ustanovuje *činnosti*, ktoré sú na území CHVO zakázané a uvádza *opatrenia* zamerané na efektívnejšiu a účinnejšiu ochranu povrchových a podzemných vôd, ktoré sa tu prirodzene vyskytujú.

Ďalej ustanovuje *práva a povinnosti* osôb na úseku ochrany vôd a vodných pomerov, pôsobnosť (oprávnenia) a povinnosti orgánov štátnej správy a obcí v chránených VH oblastiach vrátane povinnosti pravidelne a včasne informovať verejnosť o stave vôd a *zodpovednosť* za porušenie povinností vyplývajúcich zo zákona [1].

§ 3 Obmedzenie činnosti

V chránenej vodohospodárskej oblasti možno plánovať a vykonávať činnosť, len ak sa zabezpečí *účinnnejšia ochrana* povrchových a podzemných vôd, ochrana podmienok ich tvorby, výskytu, prirodzenej akumulácie a obnovy zásob.

Zakázané činnosti

Zákon uvádza 8 základných bodov toho [1], čo sa v CHVO zakazuje stavať alebo rozširovať!

V chránenej vodohospodárskej oblasti sa zakazuje:

a) stavať alebo rozširovať

1. nový priemyselný zdroj alebo jestvujúci priemyselný zdroj, v ktorom sa vyrábajú alebo na výrobu používajú znečisťujúce látky, ktoré sú uvedené v ZOZNAME I. prílohe č. 1 vodného zákona,
2. nový priemyselný zdroj, alebo jestvujúci priemyselný zdroj, ktorý produkuje priemyselné odpadové vody obsahujúce prioritné nebezpečné látky, ktoré sú uvedené v ZOZNAME II prílohe č. 1 vodného zákona,
3. ropovod alebo iný líniový produktovod na prepravu znečisťujúcich látok,
4. sklad ropných látok s celkovou kapacitou väčšou ako 200 m³ a s kapacitou jednotlivých nádrží väčšou ako 50 m³, toto platí pre oblasť Žitný ostrov a sklad ropných látok s celkovou kapacitou väčšou ako 1 000 m³ platí pre ostatných 9 CHVO,
5. spracovateľské zariadenia na uhynuté zvieratá a bitútky,
6. stavby veľkokapacitných fariem, ktoré sú definované v zákone § 27 [2] alebo stavby sústredených menších fariem, ktoré by mohli ohroziť kvalitu vody v chránených oblastiach,
7. stavby hromadnej rekreácie alebo stavby individuálnej rekreácie, pokiaľ nemajú zabezpečené čistenie komunálnych odpadových vôd,
8. stavby, ktoré si vyžadujú počas výstavby alebo prevádzky aplikáciu znečisťujúcich látok.

Zákon Lex Žitný ostrov ďalej na území chránených vodohospodárskych oblastí zakazuje:

- b) vykonávať leteckú aplikáciu hnojív, prípravkov na ochranu rastlín a biocídnych výrobkov vo vzdialenosti menej ako 50 m od povrchových vôd, odkrytých podzemných vôd alebo vodných plôch, kde by mohlo dôjsť k znečisteniu alebo k ohrozeniu kvality vôd,
- c) vykonávať plošné odvodnenie lesných pozemkov v rozsahu, ktorým by sa narušili vodné pomery v chránenej vodohospodárskej oblasti,
- d) odvodňovať poľnohospodárske pozemky vo výmere väčšej ako 50 ha súvislej plochy,
- e) ťažiť rašelinu v množstve väčšom ako 500 000 m³ celkovo na jednom mieste v tejto oblasti,
- f) ťažiť nevyhradené nerasty povrchovým spôsobom (medzi ktoré patrí aj štrk) alebo vykonávať iné zemné práce, ktorými by mohlo dôjsť k odkrytiu súvislej hladiny podzemnej vody,
- g) ukladať rádioaktívny odpad,
- h) budovať skládky na nebezpečný odpad a zariadenia na zneškodňovanie odpadu,
- i) aplikovať prípravky na ochranu rastlín, ktorých použitie je podľa zoznamu vydaného podľa § 25 zákona č. 405/2011 Z. z. [3] v chránenej vodohospodárskej oblasti zakázané.

Podľa zákona Lex Žitný ostrov už existujúce stavby a zariadenia, akými sú:

- ropovod alebo iný líniový produktovod na prepravu znečisťujúcich látok,
- sklad ropných látok s celkovou povolenou maximálnou kapacitou,
- spracovateľské zariadenia na uhynuté zvieratá a bitútky,
- stavby veľkokapacitných fariem, ktoré sú definované v zákone § 27 [2] alebo stavby sústredených menších fariem,

bude možné rekonštruovať a modernizovať, len za predpokladu, že sa dosiahne účinnejšia ochrana vôd a vodných pomerov oproti súčasnému stavu, alebo ak sa odstráni pôvodný zdroj znečistenia, ak existuje, alebo ak sa uplatnia BAT: najlepšie dostupné techniky, ktorými sa dosiahne vysoký stupeň ochrany povrchových a podzemných vôd.

§ 4 Opatrenia na ochranu vôd

(1) Na ochranu vôd v chránenej vodohospodárskej oblasti sa vykonávajú opatrenia, ktorých cieľom je:

- a) zabrániť alebo obmedziť vstup znečisťujúcich látok do podzemnej vody a zabrániť zhoršeniu stavu útvarov podzemných vôd,
- b) zabrániť vypúšťaniu odpadových vôd zo žump do povrchových vôd a zabrániť presakovaniu obsahu žump do podzemných vôd,
- c) zamedziť šíreniu znečisťujúcich látok v podzemnej vode, ak sa zistí významný a trvalo vzostupný trend koncentrácie znečisťujúcich látok, skupín znečisťujúcich látok alebo ukazovateľov znečistenia. Cieľom na zvrátenie tohto trendu je postupne znižovať znečisťovanie vôd a zabrániť zhoršeniu kvality vôd,
- d) podporiť ekologické poľnohospodárstvo podľa zákona č. 189/2009 Z. z. [4],
- e) podporiť zachovanie významných krajinných prvkov s vodozádržnou funkciou podľa zákona č. 543/2002 Z. z. [5],
- f) viesť evidenciu o použití hnojív na poľnohospodársky využívannej pôde, na lesných pozemkoch a v športových areáloch a nahlasovať údaje podľa § 10 zákona č. 136/2000 Z. z. [6],
- g) viesť evidenciu o aplikovaní prípravkov na ochranu rastlín na poľnohospodársky využívannej pôde, na lesných pozemkoch a v športových areáloch a nahlasovať údaje podľa § 8 a 35 zákona č. 405/2011 Z. z.,
- h) aplikovať čistiarenský kal alebo dnové sedimenty podľa zákona č. 188/2003 Z. z. [7].

(2) Podmienkou pre výstavbu nehnuteľností produkujúcich odpadové vody v aglomerácii podľa § 36 ods. 5 zákona č. 364/2004 Z. z. [2] je i *výstavba technickej infraštruktúry*, ktorou sa zabezpečí odvádzanie odpadových vôd prioritne prostredníctvom verejných kanalizácií.

(3) Každý kto zistí, že v CHVO *hrozí znečistenie* povrchových alebo podzemných vôd alebo prostredia s nimi súvisiaceho, alebo k nemu už došlo, je povinný urobiť v medziach svojich možností nevyhnutné opatrenia na odvrátenie hrozby alebo zmiernenie následkov a bez meškania tieto skutočnosti ohlásiť Slovenskej inšpekcii životného prostredia alebo na jednotné európske číslo tiesňového volania 112 koordinačného strediska IZS.

(4) Koordinačné stredisko integrovaného záchranného systému bezodkladne odovzdá prijaté hlásenie inšpekcii životného prostredia.

(5) Inšpekcia *informuje* o prijatom hlásení okresný úrad. Ak zistená skutočnosť môže ovplyvniť zásobovanie obyvateľstva pitnou vodou, inšpekcia informuje aj regionálny úrad verejného zdravotníctva, dotknutú obec a vlastníka alebo prevádzkovateľa vodárenského zdroja.

(6) Inšpekcia *vyhodnotí* prijaté hlásenie a po vykonaní kontroly na základe zistených nedostatkov rozhoduje o uložení opatrení, ak je to v jej pôsobnosti; ak rozhodovanie o uložení opatrení nie je v jej pôsobnosti, odstúpi prijaté hlásenie bezodkladne vecne príslušnému orgánu štátnej správy.

§ 5 Monitorovanie vôd

Monitorovanie vôd v CHVO musí byť v súlade s programom monitorovania vôd (podľa § 4 ods. 2 písm. c) a d) a § 4b ods. 2 písm. c) zákona č. 364/2004 Z. z.) [2] schváleným Ministerstvom ŽP SR. Rozsah a spôsob monitorovania sa v programe špecifikuje na základe miestnych pomerov a miery ohrozenia vôd. Monitorovanie vôd vykonáva Ministerstvom životného prostredia poverená právnická osoba.

§ 6 Informovanie verejnosti

Ustanovuje 5 odsekov.

(1) Ministerstvo životného prostredia *každoročne do 15. júla* na svojom webovom sídle zverejní správu o kvalite vôd v chránených vodohospodárskych oblastiach za predchádzajúci kalendárny rok.

(2) Túto správu vypracuje poverená osoba na základe údajov získaných monitorovaním vôd podľa § 5. Ministerstvu životného prostredia správu *predkladá do 30. júna*.

(3) Pri zistení *prekročenia limitných hodnôt* ukazovateľov kvality pitnej vody podľa vyhlášky č. 247/2017 Z. z. [8] v povrchových alebo v podzemných vodách, poverená osoba bezodkladne informuje MŽP SR, vlastníka alebo prevádzkovateľa vodárenského zdroja a Úrad verejného zdravotníctva Slovenskej republiky.

(4) Úrad verejného zdravotníctva *posúdi závažnosť tejto informácie* a na základe jej posúdenia, túto informáciu zverejní na svojom webovom sídle a informuje o nej aj dotknutú obec.

Nasleduje § 7 zákona Lex Žitný ostrov, ktorý jasne hovorí o tom, aké sú kompetencie (pôsobnosť) a povinnosti ústredného orgánu štátnej správy – Ministerstva životného prostredia vo vzťahu k CHVO.

§ 7 Ministerstvo životného prostredia

Ministerstvo životného prostredia v CHVO:

- a) *zverejňuje* na svojom webovom sídle správu o kvalite vôd v CHVO podľa § 6 ods. 1,
- b) *zabezpečuje spracovanie podkladov* na zápis chránenej vodohospodárskej oblasti do katastra nehnuteľností,
- c) *a podáva návrh na zápis* chránenej vodohospodárskej oblasti do katastra nehnuteľností,
- d) prostredníctvom poverenej osoby *spracuje geografický informačný systém* území CHVO, ktorý podobne ako správu o kvalite vôd zverejní na svojom webovom sídle.

§ 8 Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky

Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka v CHVO:

- a) *bezodkladne informuje MŽP* o zistení porušenia ustanovení o aplikácii hnojív a prípravkov na ochranu rastlín, ktoré môžu mať vplyv na kvalitu podzemných vôd a povrchových vôd,
- b) je kompetentné *vykonávať aj kontrolu* obmedzení jednotlivých činností v CHVO podľa § 3 ods. 3.

§ 9 Úrad verejného zdravotníctva Slovenskej republiky

Úrad verejného zdravotníctva v CHVO:

- a) *informuje príslušný regionálny úrad verejného zdravotníctva o prekročeníach limitných hodnôt* ukazovateľov kvality pitnej vody v povrchových vodách a v podzemných vodách, na základe informácií poskytnutých poverenou osobou podľa § 6 ods. 3,
- b) *sprístupňuje* na svojom webovom sídle informácie podľa § 6 ods. 4. (t. j. zverejňuje zistenia o prekročení limitných hodnôt sledovaných ukazovateľov kvality pitnej vody v povrchových a podzemných vodách v CHVO). Ak tieto hodnoty predstavujú pre obyvateľov riziko ohrozenia zdravia!

§ 10 Regionálny úrad verejného zdravotníctva

Regionálny úrad verejného zdravotníctva v CHVO:

- a) *informuje úrad verejného zdravotníctva o hlásení* podľa § 4 ods. 5 alebo o nedodržaní požiadaviek ukazovateľov pri monitorovaní kvality pitnej vody, ktoré sa vykonáva podľa § 17 ods. 2 a 3 zákona č. 355/2007 Z. z. [9]
- b) *sprístupňuje* na svojom webovom sídle aktuálne informácie podľa § 6 ods. 4 (t. j. zverejňuje zistenia o prekročení limitných hodnôt sledovaných ukazovateľov kvality pitnej vody v povrchových a podzemných vodách v CHVO). Ak tieto hodnoty predstavujú pre obyvateľov riziko ohrozenia zdravia! Súčasťou tejto informácie sú aj *odporúčania na ochranu zdravia* pre obyvateľov, ktorým zásobovanie nezabezpečuje dodávateľ pitnej vody.

§ 11 Inšpekcia

V § 11 sa ustanovujú kompetencie Slovenskej inšpekcie životného prostredia ako odborného kontrolného orgánu, prostredníctvom ktorého Ministerstvo životného prostredia plní funkciu hlavného štátneho vodoochranného dozoru vo veciach ochrany vôd a hospodárenia s vodami.

Slovenská inšpekcia životného prostredia v CHVO:

- vykonáva hlavný štátny vodoochranný dozor podľa § 67 zákona č. 364/2004 Z. z. [2] a kontrolu dodržiavania povinností podľa tohto zákona,
- preberá hlásenie podľa § 4 ods. 3 (t. j. hlásenie o zistení poškodenia alebo ohrozenia poškodenia povrchových vôd a podzemných vôd alebo prostredia s nimi súvisiaceho) a o prijatom hlásení informuje príslušné subjekty,
- pri zisťovaní príčin ohrozenia alebo znečistenia povrchových vôd alebo podzemných vôd alebo prostredia s nimi súvisiaceho v chránenej vodohospodárskej oblasti *spolupracuje* s okresným úradom, regionálnym úradom verejného zdravotníctva, dotknutou obcou, vlastníkom vodárenského zdroja alebo prevádzkovateľom vodárenského zdroja *a je oprávnená vyžadovať spoluprácu* dotknutých orgánov štátnej správy, správcu vodných tokov, poverenej osoby, obce alebo iných právnických osôb alebo fyzických osôb,
- rozhoduje o uložení opatrení na nápravu,
- a *prejednáva* priestupky a správne delikty a *ukladá* pokuty právnickej osobe alebo fyzickej osobe - podnikateľovi alebo fyzickej osobe za porušenie povinností vyplývajúcich zo zákona.

§ 12 Okresný úrad

Ukladá sa mu povinnosť - Okresný úrad v chránenej vodohospodárskej oblasti je pri zisťovaní príčin ohrozenia alebo znečistenia povrchových alebo podzemných vôd ako aj prostredia s nimi súvisiaceho *povinný* spolupracovať na základe podaného hlásenia podľa § 4 ods. 5 so SIŽP ako aj s príslušným regionálnym úradom verejného zdravotníctva.

§ 13 Obec

Ukladá sa jej povinnosť - obec v chránenej vodohospodárskej oblasti *zabezpečuje poskytovanie* informácií obyvateľom obce, ak kvalita vody, ktorú používa na zásobovanie obyvateľov v obci pitnou vodou, predstavuje riziko ohrozenia zdravia.

§ 14 Výkon kontroly

Výkon kontroly *zabezpečujú* orgány štátnej správy podľa § 7 až 12 a obec podľa § 13, ktoré sledujú dodržiavanie ustanovení zákona. Orgány štátnej správy a obec na základe výsledkov kontroly *ukladajú opatrenia* na odstránenie zistených nedostatkov. Subjektom, ktorí sledujú kvalitu vody a zdravotnú bezchybnosť pitnej vody sa *ustanovuje povinnosť* poskytovať spoluprácu orgánom štátnej správy.

Zodpovednosť za porušenie povinností

§ 15 Priestupky

Priestupku sa dopustí ten, kto poruší zákaz:

- stavať alebo rozširovať stavby individuálnej rekreácie bez zabezpečenia čistenia komunálnych odpadových vôd podľa § 3 Obmedzenie činností ods. 3 písm. a) siedmeho bodu,
- ťažieť nevyhradené nerasty povrchovým spôsobom alebo vykonávať iné zemné práce, ktorými môže dôjsť k odkrytiu súvislej hladiny podzemnej vody podľa § 3 Obmedzenie činností ods. 3 písm. f),

Za tieto priestupky možno uložiť pokutu od 500 eur do 3 000 eur!

- aplikovať prípravky na ochranu rastlín, ktorých použitie je podľa zoznamu vydaného podľa § 25 zákona č. 405/2011 Z. z. [3] v chránenej vodohospodárskej oblasti zakázané podľa § 3 Obmedzeni činností ods. 3 písm. i).

Za tento priestupok možno uložiť pokutu od 200 eur do 2 000 eur!

§ 16 Správne delikty

V tomto paragrafe sa ustanovuje výška pokuty od 5 000 eur do 165 000 eur! Pokutu ukladá Slovenská inšpekcia životného prostredia.

Inšpekcia uloží právnickej osobe alebo fyzickej osobe - podnikateľovi pokutu od 20 000 eur do 135 000 eur, ak poruší zákaz:

- a) stavať alebo rozširovať nový priemyselný zdroj alebo jestvujúci priemyselný zdroj, v ktorom sa vyrábajú alebo na výrobu používajú znečisťujúce látky, s výnimkou rozširovania a prestavby jestvujúceho priemyselného zdroja, ktorým sa dosiahne účinnejšia ochrana vôd podľa § 3 ods. 3 písm. a) prvého bodu,
- b) stavať alebo rozširovať nový priemyselný zdroj alebo jestvujúci priemyselný zdroj, ktorý produkuje priemyselné odpadové vody obsahujúce prioritné nebezpečné látky podľa § 3 ods. 3 písm. a) druhého bodu,
- c) stavať alebo rozširovať ropovod a iný líniový produktovod na prepravu znečisťujúcich látok podľa § 3 ods. 3 písm. a) tretieho bodu,
- d) stavať alebo rozširovať sklady ropných látok s celkovou kapacitou väčšou ako 1 000 m³ v 9 CHVH a v CHVO oblasti Žitný ostrov s celkovou kapacitou väčšou ako 200 m³ a s kapacitou jednotlivých nádrží väčšou ako 50 m³ podľa § 3 ods. 3 písm. a) štvrtého bodu,
- o) budovať skládky na nebezpečný odpad a zariadenia na zneškodňovanie odpadov podľa § 3 ods. 3 písm. h)

Inšpekcia uloží právnickej osobe alebo fyzickej osobe - podnikateľovi pokutu od 15 000 eur do 105 000 eur, ak poruší zákaz:

- e) stavať alebo rozširovať spracovateľské zariadenia na uhynuté zvieratá a bitúanky podľa § 3 ods. 3 písm. a) piateho bodu,
- f) stavať alebo rozširovať stavby veľkokapacitných fariem alebo stavby sústredených menších fariem podľa § 3 ods. 3 písm. a) šiesteho bodu,

Inšpekcia uloží právnickej osobe alebo fyzickej osobe - podnikateľovi pokutu od 5 000 eur do 65 000 eur, ak poruší zákaz:

- g) stavať alebo rozširovať stavby hromadnej rekreácie alebo stavby individuálnej rekreácie bez zabezpečenia čistenia komunálnych odpadových vôd podľa § 3 ods. 3 písm. a) siedmeho bodu,
- h) stavať alebo rozširovať stavby, ktoré si vyžadujú počas výstavby alebo prevádzky aplikáciu znečisťujúcich látok podľa § 3 ods. 3 písm. a) ôsmeho bodu,
- i) vykonávať leteckú aplikáciu hnojív, prípravkov na ochranu rastlín a biocídnych výrobkov vo vzdialenosti menej ako 50 m od povrchových vôd, odkrytých podzemných vôd a vodných plôch, kde môže dôjsť k znečisteniu vôd alebo k ohrozeniu kvality vôd podľa § 3 ods. 3 písm. b),
- p) aplikovať prípravky na ochranu rastlín, ktorých použitie je podľa zoznamu vydaného podľa osobitného predpisu v chránenej vodohospodárskej oblasti zakázané podľa § 3 ods. 3 písm. i).

Inšpekcia uloží právnickej osobe alebo fyzickej osobe - podnikateľovi pokutu od 10 000 eur do 90 000 eur, ak poruší zákaz:

- j) vykonávať plošné odvodnenie lesných pozemkov v rozsahu, ktorým sa podstatne narušia vodné pomery v chránenej vodohospodárskej oblasti podľa § 3 ods. 3 písm. c),
- k) odvodňovať poľnohospodárske pozemky vo výmere väčšej ako 50 ha súvislej plochy podľa § 3 ods. 3 písm. d),

Inšpekcia uloží právnickej osobe alebo fyzickej osobe - podnikateľovi pokutu od 25 000 eur do 125 000 eur, ak poruší zákaz:

- l) ťažiť rašelinu v množstve väčšom ako 500 000 m³ celkovo na jednom mieste podľa § 3 ods. 3 písm. e),

m) ťažiť nevyhradené nerasty povrchovým spôsobom alebo vykonávať iné zemné práce, ktorými môže dôjsť k odkrytiu súvislej hladiny podzemnej vody podľa § 3 ods. 3 písm. f),

Inšpekcia uloží právnickej osobe alebo fyzickej osobe - podnikateľovi pokutu od 50 000 eur do 165 000 eur, ak poruší zákaz:

n) ukladať rádioaktívny odpad podľa § 3 ods. 3 písm. g),

Za porušenie tohto zákazu, má inšpekcia oprávnenie uložiť plnú pokutu vo výške 165 000 € !

Pri ukladaní pokuty sa prihliada najmä na *škodlivé následky* porušenia povinnosti, na okolnosti, za ktorých sa povinnosť porušila, na spôsob a čas trvania protiprávneho konania, na rozsah a mieru ohrozenia vôd alebo znečistenia vôd, a ako sa právnická osoba alebo fyzická osoba - podnikateľ pričínili o odstránenie alebo zmiernenie škodlivých následkov [1].

Konanie o uložení pokuty možno začať najneskoršie *do troch mesiacov odo dňa*, keď sa inšpekcia dozvedela o porušení povinností, najdlhšie však do uplynutia troch rokov odo dňa, keď k porušeniu povinnosti došlo.

Pokuta je *splatná do 15 dní* odo dňa nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia, ak inšpekcia neurčí lehotu jej splatnosti inak.

Spoločné a prechodné ustanovenia

§ 17 Spoločné ustanovenie

Pokuty sú príjmom *Environmentálneho fondu*. Po právoplatnosti rozhodnutia o uložení pokuty *prechádza správa pohľadávky štátu* z tohto rozhodnutia bezodplatne na Environmentálny fond, ktorý nadobúda práva a povinnosti správcu tejto pohľadávky štátu.

§ 18 Prechodné ustanovenie k úpravám účinným od 1. januára 2019

Chránené vodohospodárske oblasti vyhlásené podľa doterajších právnych predpisov sa považujú za chránené vodohospodárske oblasti podľa tohto zákona najneskôr do 31. decembra 2022.

§ 19 Vláda Slovenskej republiky ustanoví nariadením – vymedzenie hraníc chránených vodohospodárskych oblastí.

Týmto zákonom sa **v článku II.** mení a dopĺňa zákon č. 136/2000 Z. z. o hnojivách. Rozširujú sa povinnosti pre podnikateľa v pôdohospodárstve, ktorý obhospodaruje poľnohospodársku pôdu alebo lesný pozemok a pre prevádzkovateľov športovísk, ktoré sa nachádzajú v chránených vodohospodárskych oblastiach.

Ten, kto uvádza hnojivo s označením „*Hnojivo ES*“ do obehu, po novom nemusí zasielať údaje kontrolnému ústavu písomnou formou ako doposiaľ, ale formou elektronického podania na formulári zverejňovanom na webovom sídle kontrolného ústavu, čím dôjde k zjednodušeniu administratívnej práce. Pre výrobcov hnojív sa rozšíria požiadavky pri ich nahlasovaní a uvádzaní na trh. Platí to pre hnojivá s označením „*Hnojivo ES*“. Je potrebné presne vedieť zloženie hnojiva, aby sa predišlo čo i len nepriamej kontaminácii podzemných alebo povrchových vôd.

Zákon Lex Žitný ostrov **v článku III.** novelizuje aj zákon č. 364/2004 Z. z. o vodách (vodný zákon), v ktorom sa zosúladujú ustanovenia o chránenej vodohospodárskej oblasti.

Príloha

Zákon obsahuje mapovú prílohu, na ktorej sú vyznačené chránené vodohospodárske oblasti Slovenska, ktorých je 10.

Článok IV. Účinnosť

Prezentovaný zákon dňa 16. októbra 2018 na schôdzi Národnej rady SR podporilo 91 poslancov zo 138 prítomných, čím získal podporu ústavnej väčšiny. Zákon nadobudne účinnosť dňa 1. januára 2019.

KRÁTKA ANALÝZA VPLYVOV ZÁKONA LEX ŽITNÝ OSTROV

Zákon bude mať:

- pozitívny a negatívny vplyv na rozpočet verejnej správy
- pozitívny a negatívny vplyv na podnikateľské prostredie,
- pozitívne sociálne vplyvy,
- pozitívne vplyvy na životné prostredie
- a nebude mať
- žiadne vplyvy na služby verejnej správy pre občana a na informatizáciu spoločnosti.

Vplyvy na rozpočet verejnej správy

V roku 2019 sa predpokladá negatívny vplyv na rozpočet z dôvodu *spracovania* mapových podkladov chránených vodohospodárskych oblastí v GIS formáte.

Negatívny vplyv na rozpočet v roku 2019 vznikne aj z dôvodu potreby *rozšírenia* agrochemického programu, v ktorom sa budú zbierať údaje o používaných hnojivách, ktoré sa nachádzajú mimo poľnohospodársky využívanej pôdy. Tieto údaje sa budú spracovávať a následne sa budú vykonávať kontroly prostredníctvom podriadenej rozpočtovej organizácie MPaRV SR *Ústredného kontrolného a skúšobného ústavu poľnohospodárskeho v Bratislave*.

Okrem negatívneho vplyvu sa ale predpokladá, že vplyvom *zavedenia* prísnejších kontrol a *ukladania pokút* za správne delikty podľa tohto zákona, môže dôjsť aj k pozitívnym vplyvom na rozpočet verejnej správy.

Vplyvy na podnikateľské prostredie

Ohľadom obmedzenia aplikácii nevhodných prípravkov na ochranu rastlín, ktoré sa v praxi budú uplatňovať až od 1. januára 2020, sa očakáva mierne negatívny vplyv na podnikateľské prostredie, ktoré podniká v poľnohospodárskej rastlinnej výrobe. Na druhej strane sa predpokladá, že vplyvom zavedenia obmedzenia aplikácii nevhodných prípravkov na ochranu rastlín, sa *zníži riziko* znečistenia vôd, a tým sa *znížia aj náklady* na zabezpečenie úpravy vody pre pitné účely. Tiež týmto obmedzením možno očakávať, že dôjde k zníženiu negatívneho vplyvu na samotné plodiny! Celková efektivita poľnohospodárstva by týmto opatrením nemala ostať výrazne dotknutá, navyše pokiaľ poľnohospodári budú hospodáriť podľa zásad a pravidiel správnej poľnohospodárskej praxe!

Sociálne vplyvy

Pozitívny sociálny vplyv možno vnímať v rámci *zlepšenia* informovanosti obyvateľstva o kvalite pitnej vody!

Vplyvy na životné prostredie

Sú pozitívne a spočívajú v snahe *zabezpečiť* efektívnu ochranu vôd prirodzene sa vyskytujúcich na územiach chránených vodohospodárskych oblastí, v ktorých sa nachádzajú najväčšie zásoby podzemných vôd! Z hľadiska ochrany životného prostredia zákon kladie dôraz nielen na účinnejšiu ochranu vody, ale aj na ochranu pôdy a na ochranu zdravia ľudí, čo vytvára ďalšie pozitívne vplyvy!

ZÁVER

V príspevku sme prezentovali nový zákon z dielne rezortu životného prostredia, ktorý verejnosť pozná ako Lex Žitný ostrov. Je to zákon o chránených oblastiach prirodzenej akumulácie vôd, ktorý sa nadrezortne zameriava na ochranu nášho najvzácnejšieho prírodného bohatstva (vodných zdrojov), ktoré na Slovensku máme. Prioritou zákona je zabezpečiť účinnejšiu ochranu povrchových vôd

a podzemných vôd v chránených vodohospodárskych oblastiach. V článku sme uviedli podrobný výklad jednotlivých ustanovení zákona a tiež krátku analýzu vplyvov zákona na rozpočet verejnej správy, podnikateľské prostredie, verejnosť a analýzu vplyvov na životné prostredie.

ZOZNAM POUŽITÝCH PRÁVNÝCH PREDPISOV SLOVENSKEJ REPUBLIKY

- [1] Schválené znenie nového zákona o chránených oblastiach prirodzenej akumulácie vôd a o zmene a doplnení niektorých zákonov, parlamentná tlač 1049.
<https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/zakon&MasterID=6933>
- [2] Zákon č. 364/2004 Z. z. o vodách a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov (vodný zákon)
- [3] Zákon č. 405/2011 Z. z. o rastlinolekárskej starostlivosti a o zmene zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 145/1995 Z. z. o správnych poplatkoch v znení neskorších predpisov
- [4] Zákon č. 189/2009 Z. z. o ekologickej poľnohospodárskej výrobe
- [5] Zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny (v znení č. r1/c48/2003 Z. z., 525/2003 Z. z., 205/2004 Z. z., 364/2004 Z. z., 587/2004 Z. z., 15/2005 Z. z., 479/2005 Z. z., 24/2006 Z. z., 359/2007 Z. z., 454/2007 Z. z., 515/2008 Z. z., 117/2010 Z. z., 145/2010 Z. z., 408/2011 Z. z., 180/2013 Z. z., 207/2013 Z. z., 311/2013 Z. z., 506/2013 Z. z., 35/2014 Z. z., 198/2014 Z. z., 314/2014 Z. z., 324/2014 Z. z., 91/2016 Z. z., 125/2016 Z. z., 240/2017 Z. z.)
- [6] Zákon č. 136/2000 Z. z. o hnojivách (v znení č. 555/2004 Z. z., 202/2008 Z. z., 203/2009 Z. z., 111/2010 Z. z., 394/2015 Z. z., 277/2017 Z. z., 177/2018 Z. z., 194/2018 Z. z.)
- [7] Zákon č. 188/2003 Z. z. o aplikácii čistiarenskeho kalu a dnových sedimentov do pôdy a o doplnení zákona č. 223/2001 Z. z. o odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (v znení č. r1/c98/2003 Z. z., 364/2004 Z. z., 203/2009 Z. z., 111/2010 Z. z., 79/2015 Z. z. (nepriamo))
- [8] Vyhláška č. 247/2017 Z. z. Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky, ktorou sa ustanovujú podrobnosti o kvalite pitnej vody, kontrole kvality pitnej vody, programe monitorovania a manažmente rizík pri zásobovaní pitnou vodou (v znení č. 97/2018 Z. z.)
- [9] Zákon č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov (v znení č. 140/2008 Z. z., 461/2008 Z. z., 540/2008 Z. z., 170/2009 Z. z., 67/2010 Z. z., 131/2010 Z. z. (nepriamo), 132/2010 Z. z., 132/2010 Z. z., 136/2010 Z. z., 172/2011 Z. z., 470/2011 Z. z., 306/2012 Z. z., 74/2013 Z. z., 153/2013 Z. z., 204/2014 Z. z., 77/2015 Z. z., 403/2015 Z. z., 91/2016 Z. z., 125/2016 Z. z., 355/2016 Z. z., 40/2017 Z. z., 150/2017 Z. z., 289/2017 Z. z., 289/2017 Z. z., 292/2017 Z. z., 87/2018 Z. z.)

ADRESA AUTORA

Monika OFFERTÁLEROVÁ

Katedra UNESCO pre ekologické vedomie a trvalo udržateľný rozvoj, Fakulta ekológie a environmentalistiky, Technická univerzita vo Zvolene, T. G. Masaryka 24, 960 53 Zvolen, Slovenská republika

e-mail: monika.off@centrum.sk

RECENZIA TEXTOV V ZBORNÍKU

Recenzované dvomi recenzentmi, členmi vedeckej rady konferencie. Za textovú a jazykovú úpravu príspevku zodpovedajú autori.

REVIEW TEXT IN THE CONFERENCE PROCEEDINGS

Contributions published in proceedings were reviewed by two members of scientific committee of the conference. For text editing and linguistic contribution corresponding authors.